

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

*До 215-річчя Національного
юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Підручник

За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора
В. Я. Настюка

Харків
«Право»
2019

УДК 342.9:328.185(477)

Ю70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
(протокол № 6 від 26 грудня 2018 р.)*

Рецензенти:

В. В. Белевцева – доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, завідувач наукової лабораторії забезпечення правопорядку в інформаційній сфері НДІ інформатики і права НАПрН України;

З. Р. Кісіль – доктор юридичних наук, професор, декан факультету №7 Львівського національного університету внутрішніх справ МВС України, заслужений діяч науки і техніки України

Колектив авторів:

Є. О. Алісов – розд. 5; *В. О. Іванцов* – розд. 2; розд. 6 (у співавт. з *О. Ю. Синявською*); розд. 7; *К. Д. Левченко* – розд. 3; *В. В. Мартиновський* – розд. 8; *В. Я. Настюк* – вступ, розд. 9 (§ 1); *О. Ю. Синявська* – розділи 1 (§ 1, § 2, § 3), 4; розд. 6 (у співавт. з *В. О. Іванцовим*); *Р. В. Шаповал* – розд. 9 (§ 2, § 3); *О. М. Шевчук* – розд. 1 (§ 4, § 5)

Юридична відповідальність за корупційні правопорушення : під-
Ю70 ручник / [В. Я. Настюк, О. Ю. Синявська, В. В. Мартиновський та ін.] ;
за заг. ред. В. Я. Настюка. – Харків : Право, 2019. – 512 с.

ISBN 978-966-937-617-6

У підручнику представлено у систематизованому вигляді матеріал, що пропонується студентам для опанування дисципліни «Відповідальність за корупційні правопорушення». Зміст підручника відповідає структурі програми, за якою зазначена дисципліна викладається в Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого.

Для студентів, аспірантів, викладачів закладів вищої освіти, науковців, працівників правоохоронних органів, працівників органів державного управління, практикуючих юристів.

УДК 342.9:328.185(477)

© Настюк В. Я., Синявська О. Ю.,
Мартиновський В. В. та ін., 2019

ISBN 978-966-937-617-6

© Видавництво «Право», 2019

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

GRECO –	Група держав проти корупції
АБК –	Агентство по боротьбі з корупцією (Service central de prevention de la corruption)
АРК –	АРК
ГК України –	Господарський кодекс України
ДСА України –	Державна судова адміністрація України
ЄС –	Європейський Союз
ЗСУ –	Збройні Сили України
КАС України –	Кодекс адміністративного судочинства України
КЗпП України –	Кодекс законів про працю України
КК України –	Кримінальний кодекс України
КПК України –	Кримінальний процесуальний кодекс України
КУпАП –	Кодекс України про адміністративні правопорушення
МВС України –	Міністерство внутрішніх справ України
МЗП –	мінімальна заробітна плата
Мін'юст –	Міністерство юстиції України
МОН України –	Міністерство освіти і науки України
НАБУ –	Національне антикорупційне бюро України
НАЗК –	НАЗК з питань запобігання корупції
НМДГ –	неоподатковуваний мінімум доходів громадян
ОЕСР/ОЕСД –	Організація економічної співпраці та розвитку/ Organisation for Economic Co-operation and Development
ООН –	Організація Об'єднаних Націй
РНБО –	Рада національної безпеки і оборони України
СБУ –	Служба безпеки України
Уповноважений –	особа, відповідальна за реалізацію антикорупційної програми юридичної особи
УПС –	Угода про партнерство і співробітництво
ЦАБ –	Центральне антикорупційне бюро Польщі
ЦК України –	Цивільний кодекс України
ЦПК України –	Цивільний процесуальний кодекс України

Вступ

Суспільна небезпека правопорушень, пов'язаних із корупцією, та корупційних правопорушень, їх поширеність в органах державної влади і місцевого самоврядування викликають недовіру та зневагу суспільства до владних інститутів, зумовлюють необхідність запобігання будь-яким проявам корупційного спрямування. В українському законодавстві існують чимало нормативно-правових актів, які передбачають різні напрями й форми запобігання корупційним правопорушенням. Але засоби, що вживалися державою протягом останніх десятиліть у боротьбі з корупційними проявами, не були ефективними. Через несприятливі умови для ведення бізнесу в Україні втрачено багато можливостей щодо залучення вітчизняних та іноземних інвестицій, упровадження передових технологій і підвищення економічного рівня держави. Ось чому подолання корупції повинно бути одним із пріоритетних завдань державної політики, причому не декларативно проголошеної, а реально здійснюваної. Саме тому питання боротьби з корупційними правопорушеннями перетворюється на питання збереження державності.

У підручнику розглянуто та проаналізовано корупційні правопорушення, сутність та зміст сучасної антикорупційної правової парадигми, сутність антикорупційної державної політики, види юридичної відповідальності за корупційні правопорушення та особливості притягнення до відповідальності суб'єктів корупційних правопорушень, приділено увагу особливостям порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, питанням запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, проаналізовано міжнародний досвід протидії корупції.

Зараз перед державою та суспільством стоять завдання розробки і здійснення заходів для попередження корупційних правопорушень, виявлення й усунення причин і умов, що сприяють їх вчиненню, ефективного механізму притягнення до юридичної відповідальності за вчинення корупційних правопорушень, а також виховання громадян у дусі самосвідомості й дисципліни, суворого дотримання чинного законодавства.

Мета підручника – допомогти студентам юридичних вищих навчальних закладів, працівникам правоохоронних органів, суддям, державним службовцям, працівникам органів місцевого самоврядування в ознайомленні і вивченні новітнього антикорупційного законодавства.

СУТНІСТЬ КОРУПЦІЇ ТА ЇЇ ОЗНАКИ

§ 1. Поняття корупції в правових системах

На сьогодні в літературі відсутнє єдине системне визначення корупції, яке б охоплювало цей складний феномен у всій різноманітності його форм і проявів. Етимологічно корупція розглядається як «використання посадовою особою свого службового становища з метою особистого збагачення. Підкупність, продажність урядовців та громадських діячів»¹. Як іншомовне слово корупцію визначено так: 1) підкуп і продажність державних, громадських і політичних діячів; 2) зрощення органів державної із структурами організованої злочинності².

Залежно від обраного автором підходу до визначення поняття корупції юридичні довідкові видання дають такі з них: діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямована на протиправне використання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг³; соціальне явище, яке охоплює всю сукупність корупційних діянь, пов'язаних із неправомірним використанням особами, уповноваженими на виконання функцій держави, наданої їм влади, службових повноважень, відповідних можливостей з метою задоволення особистих інтересів чи інтересів третіх осіб, а також інших корупційних правопорушень, які створюють умови для вчинення корупційних діянь або є приховуванням їх чи потуранням їм⁴; суспільно-небезпечне діяння у сфері політики або дер-

¹ Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. С. 578.

² Сучасний словник іншомовних слів : близько 20 тис. слів і словосполучень / уклад. О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. Київ : Довіра, 2006. С. 386.

³ Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ : Укр. енцикл., 2001. Т. 3 : К-М. 2001. С. 369.

⁴ Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юридична думка, 2012. 1020 с.

жавного управління, що виражається в умисному використанні представниками влади свого службового статусу для протиправного отримання майнових та немайнових благ і переваг у будь-якій формі, а також підкуп цих осіб¹.

Більш ширше підходять до визначення корупції науковці. Так, наприклад, М. Ю. Тихомиров розглядає корупцію як злочинну діяльність у сфері політики чи державного управління, використання посадовими особами наданих їм прав і владних повноважень із метою особистого збагачення². Професор О. І. Долгова вважає корупцією підкуп, продажність державних або інших службовців на основі корисливого використання ними в особистих або корпоративних інтересах офіційних службових повноважень, пов'язаних із ними авторитету та можливостей³. Більш широкий підхід до визначення корупції демонструє Н. В. Кузнецова, яка пропонує ставитися до цього феномену не тільки як до правового, але і як до соціального, економічного та морального явища, яке завдає шкоди нормальному функціонуванню моральних та правових відносин у суспільстві та державі⁴. Б. В. Волженкін під корупцію розуміє соціокультурне явище, що полягає в руйнуванні влади⁵, за якого державні (муніципальні) службовці й інші особи, уповноважені на виконання державних функцій, використовують своє службове становище, статус і авторитет займаної посади в корисливих цілях для особистого збагачення чи в групових інтересах. Схожу позицію займають і деякі українські вчені-юристи. Так, Л. В. Багрий-Шахматов корупцією вважає асоціальне явище, яке порушує та деформує нормальний процес суспільного та державного життя, побут громадян, їх об'єднань, владно-управлінських органів та інститутів⁶. М. І. Мельник визначає корупцію як багатоаспектне соціально-економічне, політичне,

¹ Большой юридический словарь / под ред. А. Я. Сухарева, В. Е. Крутских. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Инфра-М, 2004. С. 288.

² Тихомиров М. Ю. Юридическая энциклопедия. Москва : Юринформцентр, 1995. С. 215.

³ Российская криминологическая энциклопедия: преступность и борьба с ней в понятиях и комментариях / под общ. ред. А. И. Долговой. Москва : ИГ НОРМА-ИНФРА•М. С. 267–268.

⁴ Кузнецова Н. В. Коррупция в системе уголовных преступлений. «Круглый стол». *Вестн. Моск. ун-та.* 1993. № 1. С. 21.

⁵ Волженкин Б. В. Коррупция. Санкт-Петербург : С.-Петерб. юрид. ин-т Генер. Прокуратуры Рос. Федерации, 1998. С. 8.

⁶ Багрий-Шахматов Л. В. Уголовно-правовые и криминологические проблемы корупции, теневой экономики и борьба с ними. Одесса, 2001. С. 21.

правове та моральне явище, що складається з цілого комплексу проти-правних дій і неетичних вчинків¹. С. М. Клімова та Т. В. Ковальова характеризують корупцію як складне соціальне явище, яке полягає у використанні службового становища для отримання особистої вигоди, негативно впливає на всі аспекти політичного і соціально-економічного життя й розвитку суспільства і держави².

На думку О. Я. Прохоренко, корупція – це зловживання державною владою з метою особистої вигоди; це система відносин, яка допомагає власникам капіталу купувати все: пільги, вплив, закони, рішення на свою користь, заступництво законодавчої, виконавчої та судової влади³. Важливою, на нашу думку, є саме друга частина запропонованого визначення, в якій акцентується увага на тому, що корупція не обмежується зловживанням владою чи повноваженнями, вона є не просто сукупністю відповідних протиправних вчинків з корисливою метою, а являє собою саме систему певних відносин.

У свою чергу, М. Ю. Бездольний корупцію визначає як сукупність різних за характером та ступенем суспільної небезпеки корупційних діянь та інших правопорушень, пов'язаних з одержанням матеріальних благ, подарунків, послуг, пільг, переваг або іншої вигоди матеріального чи нематеріального характеру суб'єктом, який виконує організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські повноваження у сфері державного (публічного) управління⁴.

Наведене поняття корупції було сформульовано на основі таких її ознак: 1) вона передбачає, з одного боку, підкуп, з іншого – продажність суб'єктів корупційних діянь та інших правопорушень, пов'язаних з корупцією; 2) становить сукупність різних за характером та ступенем суспільної небезпеки корупційних діянь та інших правопорушень, які вчинюються шляхом дії чи бездіяльності; 3) пов'язана з одержанням матеріальних благ, подарунків, послуг, пільг, переваг або іншої вигоди

¹ Мельник М. І. Корупція: проблеми визначення сутності і поняття. *Вісн. Акад. прав. наук України*. Харків, 1997. № 3 (10). С. 79.

² Клімова С. М., Ковальова Т. В. Організація запобігання та протидії корупції в Україні : навч. посіб. Харків, 2012. 283 с.

³ Прохоренко О. Я. Протидія корупційним проявам у системі державної служби України (організаційно-правовий аспект) : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.03 / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ, 2004. С. 16.

⁴ Бездольний М. Ю. Адміністративно-правові засади діяльності органів внутрішніх справ щодо протидії корупції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2009. С. 9.

матеріального чи нематеріального характеру для задоволення особистого чи групового інтересу; 4) вчинюється суб'єктом, який виконує організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські повноваження у сфері державного (публічного) управління.

С. М. Алфьоров визначення корупції розкриває як використання особою наданих їй службових повноважень та пов'язаних з цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття/вимагання обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди такій особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей¹.

Р. М. Тучаком корупцією визначено як умисну, протиправну, винну дію чи бездіяльність особи, уповноваженої на виконання державних функцій, з використанням свого статусу, з корисливою метою, яка посягає на державний порядок або на встановлений порядок управління, на власність, права і свободи громадян, а рівно стимулювання до названих дій, і за яку передбачено адміністративну відповідальність².

Л. І. Аркуша висловлює думку, що корупція – це протиправна діяльність певних осіб, спрямована на використання свого службового та суспільного статусу для особистого збагачення, збагачення своїх родичів і прибічників, отримання інших переваг і благ усупереч інтересам суспільства³.

Вдалим, хоча й надмірно деталізованим, можна вважати визначення О. В. Терещука, який під корупцією розуміє діяльність осіб, уповноважених на виконання державних функцій чи прирівняних до них осіб, спрямовану на протиправне використання наданих їм повноважень або свого посадового становища та пов'язаних із ними можливостей для незаконного одержання від фізичних і юридичних осіб матеріальних благ, послуг, пільг, переваг або іншої вигоди матеріального чи нематеріального характеру (запроданство), а також підкуп зазначених осіб

¹ Алфьоров С. М. Недоліки та переваги визначення корупції в новому антикорупційному Законі: аналіз поняття. *Форум права*. 2011. № 2. С. 18. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11acmzap.pdf>.

² Тучак Р. М. Адміністративно-правові засади боротьби з корупцією : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2007. С. 7.

³ Аркуша Л. И. Выявление и расследование организованной преступной деятельности при наличии коррупционных связей. Одесса : Одес. нац. юрид. акад., 2003. С. 41.

фізичними та юридичними особами¹. Перевагою цього визначення є те, що автор не зводить корупцію винятково до протиправних діянь осіб, уповноважених на виконання державних функцій або прирівняних до них осіб, а розкриває також іншу небезпечну сторону корупції – надання матеріальних чи нематеріальних цінностей фізичними чи юридичними особами.

Деякі іноземні фахівці з проблем корупції наголошують на ще одній особливості феномену корупції – нечесності в процесі прийняття рішення, тобто коли особа, яка приймає рішення, не дотримується встановлених вимог щодо його прийняття в обмін на винагороду або ж на обіцянку надання такої винагороди.

На думку К. Фрідріха, корупція являє собою девіантну поведінку, поєднану з приватною мотивацією, яка означає, що приватні (індивідуальні, групові) цілі переслідуються за рахунок суспільства². Згідно з визначенням М. І. Камлика та Є. В. Невмержицького, корупцією є «... діяльність державних службовців, депутатів, працівників правоохоронних та наглядових органів, суддів, посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, а також політичних і громадських діячів, яка спрямована на використання свого статусу для незаконного особистого збагачення, своїх родичів і прибічників, одержання інших вигод і благ всупереч інтересам суспільства»³. А. А. Вишняков, говорячи про корупцію, зазначає, що вивчення проблеми існування корупції повинно здійснюватися не тільки як категорії правової та юридичної, але і як філософської, соціальної, політичної⁴.

Прагнучи прийти до єдиного розуміння поняття корупції, В. М. Трепак зазначає, що звести визначення корупції до єдиного (одного) формулювання неможливо та й не потрібно, адже цим терміном об'єктивно позначаються різні за своїм змістом, хоча й поєднані спільною основою, явища. Отже, узгодження позицій з цього приводу може відбуватися

¹ Терещук О. В. Адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Одес. нац. юрид. акад. Одеса, 2000. С. 11.

² Friederich C. Corruption Concepts in Historical Perspective. *Political Corruption: A Handbook*. New Jersey, New Brunswick : Transaction Publishers, 1989. P. 20.

³ Камлик М. І., Невмержицький Є. В. Корупція в Україні. Київ : Знання, КОО, 1998. С. 99.

⁴ Вишняков А. А. Свободные и демократические выборы как преграда политической коррупции. *Организованная преступность, терроризм и коррупция* : кримиол. ежекварт. альм. Вып. 1. Москва : Юристъ, 2003. С. 73.

лише в межах кожного з таких проявів корупції, коли вона розглядається як: 1) окреме діяння, що фактично ототожнюється з корупційним правопорушенням; 2) корупційна злочинність; 3) комплексне загальнонаціональне суспільно-правове явище; 4) міжнародна проблема¹. Цікаво, що в результаті автор пропонує визначати корупцію як комплексне, масове, укорінене, негативне суспільне явище, зумовлене історичними, політичними, економічними та іншими визначальними факторами, що полягає в неправомірному використанні особами, наділеними владними повноваженнями, таких повноважень чи пов'язаних з ними можливостей у власних інтересах та/або інтересах інших осіб².

Це далеко не всі обґрунтовані в науковій літературі визначення корупції, однак навіть їх аналіз свідчить про намагання сформулювати універсальне поняття корупції, яке б охоплювало різноманітність її проявів. Таку значну кількість трактувань можна пояснити тим, що корупція в її *широкому розумінні* – це *передусім синтезоване соціально-правове поняття*. Тому її сутність науковці розглядають по-різному, акцентуючи увагу то на одних її ознаках, то на інших.

Визначення *ознак* корупції в їх сукупності дасть можливість зрозуміти *зміст корупції та синтезувати це поняття*. Проте існує також думка, що помилкою є намагання законодавця нормативно зафіксувати всі ознаки та форми корупції, оскільки будь-які спроби обмежити це явище жорсткими рамками призведе до того, що частина корупційних діянь опиниться за межами дії закону.

Проблеми, що виникають при визначенні корупції, значною мірою обумовлені також тим, що в різних правових системах (а інколи навіть у різних країнах однієї правової системи) на законодавчому рівні закріплені свої визначення цього явища та кола дій, які ним охоплюються. Наприклад, корупційні адміністративні правопорушення відмежовують від корупційних злочинів. Також їх види розмежовують у системі галузі права. Кваліфікуючи деякі діяння, можна говорити, що, хоча вони і мають деякі корупційні ознаки, проте належать до дисциплінарних проступків і навпаки. Зокрема, при визначенні шахрайства чи розтрати, зловживання владою для особистого збагачення або збагачення певної організації корупційні відносини можуть бути присутні,

¹Трепак В. М. Поняття корупції: від різнотлумачення до єдиного розуміння. *Юридична наука*. 2016. С. 17.

²Там само. С. 18.

проте їх може і не бути. Як справедливо з цього приводу зазначає Л. Холмс, на сьогодні відсутнє чітке визначення кола дій, які визнаються корупційними і характерні для всіх правових систем («концепція доречності»)¹.

Отже, корупція – це комплексне поняття, яке охоплює сукупність взаємопов'язаних правопорушень: кримінальних, адміністративних (не дивлячись на те, що адміністративні правопорушення згідно з КУпАП не є корупційними, останні пов'язані саме з корупцією), дисциплінарних. Таке твердження є правильним, корупцію справді необхідно розглядати на основі комплексного підходу, для цього простіше було б, на нашу думку, констатувати, що вона є явищем публічної сфери (така констатація допоможе об'єднати всі сфери прояву корупції).

Навіть стосовно походження самого терміна серед науковців відсутня єдність. Одні вчені вважають, що термін «корупція» походить від латинського *corruptio* і означає «підкуп, продажність громадських та політичних діячів, посадових осіб». Інші – що цей термін є результатом поєднання латинських слів *correi* – обов'язкова причетність декількох представників однієї із сторін до однієї справи, та *rumperе* – порушувати, ламати, пошкоджувати, скасовувати. Разом вони утворили самостійний термін – *corrumperе*, що означає участь у діяльності кількох (не менше двох) осіб, мета яких полягає у «псуванні», «руйнуванні», «пошкодженні» нормального розвитку судового процесу чи процесу керування справами суспільства.

Закон України «Про запобігання корупції» розглядає корупцію як використання особою наданих їй службових повноважень та пов'язаних з цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди такої особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних з цим можливостей². При цьому під неправомірною вигодою необхідно розуміти грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги матеріального або нематеріального характеру, що їх обіцяють, пропонують, надають або одержують без-

¹ Холмс Л. Корупція та криза в посткомуністичних державах : доп. на міжнар. конф. «Корупція в сучасній політиці» (Англія, 14–16 листоп. 1996 р.). С. 7.

² Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. *Відом. Верхов. Ради України*. 2014. №49. Ст. 2056.

оплатно чи за ціною, нижчою за мінімальну ринкову, без законних на те підстав¹.

Намагання розробити та офіційно закріпити дефініцію корупції, яка б охоплювала всі її форми та прояви, є більш характерним для перехідних країн, які мають високий рівень корумпованості державного апарату. Це обумовлюється насамперед політичними вимогами та сподіваннями таким чином підвищити ефективність боротьби з цим явищем. Країни зі сталою демократією підходять до цієї проблеми більш стримано і виважено, уникаючи закріплення поняття «корупція» на законодавчому рівні. Наприклад, Німеччина, Італія, Франція, Канада та Фінляндія не виокремлюють корупцію окремим складом правопорушення.

Уникають надмірної деталізації і «конкретики» у визначеннях і відповідні міжнародно-правові акти антикорупційної тематики. Так, у матеріалах восьмого Конгресу ООН з попередження злочинності та поведження із правопорушниками (Гавана, 27 серпня – 7 вересня 1990 р.) зазначено, що термін «корупція» не є суто правовим і має, швидше, загальний характер². До корупційних діянь можна віднести будь-яке заплановане, очікуване або таке, що відбулося, отримання пільг у результаті необґрунтованого використання офіційного статусу та конфлікт інтересів, тобто протиріччя між службовими обов'язками та особистими інтересами. У Модельному законі «Про боротьбу з корупцією», прийнятому на XIII пленарному засіданні Міжпарламентської Асамблеї держав – учасниць СНД 3 квітня 1999 р., корупцією (корупційним правопорушенням) визнається передбачене законом прийняття особисто або через посередників майнових благ і переваг державними службовими особами, а також особами, прирівняними до них, із використання своїх службових повноважень і пов'язаних із ними можливостей, а так само підкуп таких осіб шляхом протиправного надання їм фізичними і юридичними особами вказаних благ і переваг³.

¹ Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. *Відом. Верхов. Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.

² Попередження злочинності та кримінальне правосуддя у контексті розвитку реалізації та перспективи міжнародного співробітництва. Практичні заходи боротьби з корупцією : Резолюція ООН від 7 верес. 1990 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_785

³ Модельний закон про боротьбу з корупцією (прийнятий на XIII пленарному засіданні Міжпарламентської Асамблеї держав – учасниць СНД), постанови № 13–4 від 03.04.1990). URL: http://zakon3.rada.gov.ua/rada/show/997_998.